

Bogen indeholder ikke noget indeks, men til gengæld et forskønnet og ungdommeligt portræt af generalsekretæren.

Bent Jensen

HANS-HEINRICH NOLTE: Gruppeninteressen und Aussenpolitik. Die Sowjetunion in der Geschichte Internationaler Beziehungen. Frankfurt, Zürich og Göttingen, Muster-schmidt, 1979, 148 s.

Denne bog har en alt for ambitiøs og generel titel og er i flere henseender skuffende. Kapitel I er en overfladisk gennemgang af russisk udenrigspolitik før 1917. I kap. II diskuterer forf. diverse grupperinger i Sovjetunionen, men definerer intetsteds, hvad han forstår ved en interessegruppe, ligesom han heller ikke er i stand til at påvise nogen indflydelse på den sovjetiske udenrigspolitik fra de grupper, han omtaler. Kapitel III er en analyse af konflikten mellem Khrustjov og Malenkov om sværindustriens prioritering og spørgsmålet om Tysklands neutralisering. Her påvises det, at der var to fraktioner i partiledelsen, men ikke at der var tale om interessegrupper. Kapitel IV er en analyse af forskellige sovjetiske tidsskrifters behandling af spørgsmålet om afspænding og holdning til Vesttyskland. Forf. kan her påvise variationer i holdningen til disse politiske spørgsmål, men stadigvæk har det intet med interessegrupper at gøre. Kapitel V er et mere politiserende essay om afspændingens forudsætninger i Øst og Vest, sådan som forf. formoder det.

Siden midten af 1960'erne har interessegruppe-modellen været populær ved studiet af sovjetisk politik; der er blevet teoretiseret meget og skrevet mange artikler og bøger herom. Men resultaterne har været overordentligt magre, sandsynligvis fordi der ikke findes interessegrupper i et sovjettype-samfund i den forstand vestlig politologi med udgangspunkt i vestlige, pluralistiske samfund forestiller sig det. Denne bog har ikke bragt denne forskningsdisciplin videre mod det eftertragtede mål.

Bent Jensen

ROY DOUGLAS: The Advent of War, 1939-40. London, Macmillan Press, 1978. 167 s.

ROY DOUGLAS: From War to Cold War, 1942-48. London, Macmillan Press, 1981. 224 s.

Den engelske historiker Roy Douglas skriver på en måde, der heldigvis ikke har bredt sig til mange historikere, men som unægtelig letter en historikers arbejde. Hans bøger er bygget op på omfattende studier i nyåbnede arkiver, især de engelske, i dagbøger og andet fortroligt materiale. Der er ingen omtale af tidligere litteratur om emnet, ingen henvisninger til og – værre endnu – ingen diskussion af tidligere opfattelser. Denne besynderlige metode kunne have sine fordele, hvis arkivmaterialet gav så gode muligheder, at det vrimlede med nye tolkninger. Men det er heller ikke tilfældet. Tværtimod gennemtraver bøgerne kendte temaer på en kendt måde, ganske vist undertiden oplivet af nye citater fra arkiverne. Begge bøgers temaer har tilmed været genstand for megen forskning og debat.

Bogen om perioden marts 1939 til maj 1940 beskriver i livlig fortællende de kendte faser i stormagternes politik, fra den tyske indmarch i Prag til omdannelsen af Neville Chamberlains regering og det tyske angreb i vest. Det er forbløffende lidt nyt forf. har at meddele, formentlig fordi en række forfattere allerede har behandlet disse problemer, også med brug af Chamberlains, regeringens og udenrigsministeriets papirer. Blandt de vigtige emner er f.eks. beskrivelsen af den engelske garanti til Polen marts 1939, og i det hele taget Englands forhold til Polen frem til krigsudbruddet. Dette emne er nylig blevet behandlet indgående og provokerende af Simon Newman (March 1939. The British Guarantee to Poland. A

Study in the Continuity of British Foreign Policy. Oxford 1976). Englands holdning til de europæiske problemer forår og sommer 1939 er blevet indgående analyseret af Sidney Aster ud fra engelske arkiver (1939. The Making of the Second World War. London 1975). Forf. føjer ikke noget interessant nyt til disse analyser.

I afsnittet om tiden efter september 1939 behandles bl.a. de allieredes planer i Skandinavien 1939-40. Også her har studier, endog på engelsk, tidligere beskæftiget sig med dette emne, der er af særlig interesse for nordiske læsere (se f.eks. Jukka Nevakivi: The Appeal that was never made. The Allies, Scandinavia and the Finnish winter war, 1939-40. London 1976). Danmark spillede en ringe rolle i disse overvejelser og nævnes knapt i denne bog. Det er dog værd at mærke sig, at en svensk embedsmand i januar 1940 klart forudså, at en udførelse af engelske trusler om krænkelse af norsk territorialfarvand sandsynligvis ville føre til en tysk besættelse af Danmark (s. 86). Bogen bekræfter stærkt den almene iagttagelse, at stormagter kerer sig meget lidt om små landes ønsker og selvstændighed, hvis det ikke passer i egne interesser. Forf. giver flere eksempler på de engelske lederes ringeagt for de små, svage nationer, og også på englændernes og især franskmændenes forsøg på at få skandinaverne til at føre krig i nord på de allieredes vegne.

Bogens sidste, mere diskuterende kapitel, er det mest interessante, men er ikke uden tvivlsomme påstande. Forf. understreger opinionens betydning for landenes udenrigspolitik i nævnte periode, men også at det ikke nødvendigvis førte til en klog politik. Han gør op med den udbredte antagelse, at udenrigspolitik bestemmes af ideologier og fremhæver betydningen af nationale interesser. De herskende klasser var for fred. Denne summariske analyse kunne passende have været hans ramme for hele bogen. Nu fremstår den som hastige postulater på de sidste sider.

Bogen om Den Kolde Krig, der hos forf. dækker tiden til udgangen af 1948, er præget af samme sære opbygning. Man får en letløbende, kronologisk baseret fortælling om alle vigtige, især politisk-militære episoder fra 1941-42. I hele fremstillingen mærkes næsten ikke, at utallige af de berørte problemer, såsom Truman-doktrinen, Marshall-hjælpen, Østeuropas forhold, den græske borgerkrig, låne-leje ordningen, Trumans politik i forhold til Roosevelts m.v., i mange år har været genstand for stor debat, med vidt forskellige tolkninger til følge. Synspunkter, der er blevet fremført af revisionister, med betoning af økonomiske motiver bag den amerikanske udenrigspolitik, er end ikke nævnt i den hastige opregning af begivenheder. Der er ingen konklusioner efter de enkelte kapitler. Når forf. nævner forskeruenighed, som f.eks. om atombombens brug (s. 114), tager han ikke selv stilling.

Medens bogen om 1939-40 udelukkende var baseret på engelsk arkivmateriale, så er denne baseret både på engelsk og amerikansk. Da fremstillingen imidlertid inddrager endnu større temakredse, hjælper det ikke meget – for problemer i Kina, Korea, Grækenland, Italien, Frankrig og Østeuropa anskues alene ud fra engelsk-amerikanske vurderinger. Dette gælder desværre endnu mere beskrivelsen af den ene hovedpart i striden, nemlig Sovjets forhold. Forf. betoner, at Sovjets ekspansion i Østeuropa mest skyldtes vestlig svaghed og uenighed samt lokale kommunisters aktivitet. Han undtager dog eksemplet Polen, hvor Sovjet aktivt knuste den stedlige opposition til kommunisterne. Først fra 1947-48 indså Vesten, at »the drift of events« måtte høre op. Vendepunktet var Berlin-blokaden.

Bogens kronologiske metode holder sammen på de samtidige problemer, men fremstillingen bliver meget flimrende ved den ustandselige skiftende tema år for år. Ligesom i den første bog er der en uheldig kløft mellem bogens skarpe synspunkter i slutkapitlet og den manglende begrundelse herfor i teksten.

Kay Lundgreen-Nielsen